

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 342

Ubezpieczenia wobec wyzwań XXI wieku

Redaktor naukowy
Wanda Ronka-Chmielowiec

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2014

Redaktor Wydawnictwa: Aleksandra Śliwka
Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz
Korektor: Barbara Cibis
Łamanie: Comp-rajt
Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:
www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,
w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl,
The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2014

ISSN 1899-3192
ISBN 978-83-7695-461-5

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk i oprawa:
EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.
ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Wstęp	9
Maria Balcerowicz-Szkutnik, Włodzimierz Szkutnik: Sektor ubezpieczeń w krajach postradzieckiej Azji Środkowej	11
Teresa H. Bednarczyk: The systemic relevance of the reinsurance industry	28
Krystyna Ciuman: Finansjalizacja a sektor ubezpieczeń	37
Magdalena Chmielowiec-Lewczuk: Analiza najważniejszych pozycji wynikowych według grup ubezpieczeń działu II w Polsce dla lat 2009-2011	44
Andrzej Grzebieniak: Ocena narzędzi marketingowych stosowanych przez zakłady ubezpieczeń w procesie zarządzania relacjami z klientami	57
Monika Hadaś-Dyduch: Zarządzanie ryzykiem poprzez ubezpieczenie	66
Beata Jackowska: Wpływ proporcji płci ubezpieczonych na wysokość jednorazowych składek netto w ubezpieczeniach na życie	77
Beata Jackowska, Tomasz Jurkiewicz, Ewa Wycinka: Satysfakcja przedsiębiorstw sektora MŚP z likwidacji szkód ubezpieczeniowych	87
Anna Jędrzychowska, Patrycja Kowalczyk-Rólczyńska, Ewa Poprawska: Sytuacja na rynku ubezpieczeń komunikacyjnych w Polsce na tle rynku europejskiego	98
Marcin Kawiński: Pozasądowe rozstrzyganie sporów a ochrona konsumentów branży ubezpieczeniowej	111
Nadezda Kirillova: Insurance for companies and households in Russia	127
Robert Kurek: Arbitraż nadzorczy na rynku usług finansowych – identyfikacja zjawiska	132
Piotr Majewski: Ubezpieczenia pojazdów zabytkowych	140
Marek Monkiewicz, Grażyna Sordyl, Bogusław Bamber: Alternatywne metody wykorzystania funduszu pomocowego zarządzanego przez Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny (UFG)	150
Magdalena Mosionek-Schweda: Model Altmana jako narzędzie do oceny ryzyka upadłości przedsiębiorstw	164
Joanna Niżnik: Reformowanie systemów emerytalnych państw Europy Środkowej po kryzysie finansowym 2008 r. na przykładzie Czech i Węgier	176
Dorota Ostrowska: Insurance Guarantes market development in Poland in the years 2006-2012	186
Sylvia Pińkowska-Kamieniecka: Obowiązkowe zakładowe programy emerytalne w Europie	196
Piotr Pisarewicz: Nowe standardy rynku <i>bancassurance</i> w zakresie ubezpieczeń z elementem inwestycyjnym lub oszczędnościowym	206

Maria Płonka: Kierunki internacjonalizacji zakładów ubezpieczeń ze szczególnym uwzględnieniem towarzystw ubezpieczeń wzajemnych ...	216
Agnieszka Przybylska-Mazur: Wybrane wielkości statystyczne w podejmowaniu decyzji o prywatnych ubezpieczeniach zdrowotnych	225
Filip Przydróżny: Komunikacja zakładu ubezpieczeń z otoczeniem w kryzysie zaufania	236
Ryszard Pukała: Konsekwencje wstąpienia Rosji do WTO dla rosyjskiego rynku ubezpieczeniowego	245
Joanna Rutecka: Dodatkowe zabezpieczenie emerytalne – charakterystyka i czynniki rozwoju	256
Edyta Sidor-Banaszek: Wykorzystanie wskaźnika ALE (<i>Active Life Expectancy</i>) w ubezpieczeniu od ryzyka niesamodzielności	267
Ewa Spigarska: Sprawozdawczość zakładów ubezpieczeń dla potrzeb rachunkowości i dyrektywy Wyplacalność II – podobieństwa i różnice	278
Ilona Tomaszewska, Renata Pajewska-Kwaśny: Szkody środowiskowe w świetle regulacji zawartych w dyrektywie ELD	288
Tatiana Verezubova: Doskonalenie monitorowania wypłacalności zakładów ubezpieczeń	298
Damian Walczak: Wybrane problemy dodatkowego zabezpieczenia emerytalnego rolników w Polsce	306
Stanisław Wieteska: Dylematy ubezpieczenia mienia w obiektach wielko-przestrzennych wysokiego składowania od skutków dymu pożarowego	316
Alicja Wolny-Dominiak: Loss reserving using growth curve modeling	331
Wojciech Wiśniewski: Wpływ technologii informatycznych na zmiany organizacji likwidacji szkód	338
Tomasz Zapart: Kalkulacja składki ubezpieczeniowej w ubezpieczeniach komunikacyjnych dla podmiotów gospodarczych.	348
Marta Zieniewicz: Mikroubezpieczenia szansą dla mikro- i małych przedsiębiorstw w Polsce – przykład branży transportowej	359

Summaries

Maria Balcerowicz-Szkutnik, Włodzimierz Szkutnik: Insurance sector in post-Soviet Asian states	27
Teresa H. Bednarczyk: Systemowe znaczenie sektora reasekuracyjnego	36
Krystyna Ciuman: Financialisation within the insurance sector	43
Magdalena Chmielowiec-Lewczuk: Analysis of the most important income and cost position for nonlife insurance companies from the Polish market in the time period 2009-2011	56

Andrzej Grzebieniak: The evaluation of marketing tools used by insurance companies in the process of managing the relations with clients	65
Monika Hadaś-Dyduch: Managing risk through insurance	76
Beata Jackowska: The influence of gender structure of the insured on net single premiums in life insurance	86
Beata Jackowska, Tomasz Jurkiewicz, Ewa Wycinka: SMEs' satisfaction with insurance claims settlement	97
Anna Jędrzychowska, Patrycja Kowalczyk-Rólczyńska, Ewa Poprawska: The situation on the motor insurance market in Poland against a background of the European market	109
Marcin Kawiński: Alternative dispute resolution and consumer protection within insurance market	126
Nadezda Kirillova: Ubezpieczenia dla przedsiębiorstw i gospodarstw domowych w Rosji	131
Robert Kurek: Supervisory arbitrage at the financial services market – the phenomenon identification	139
Piotr Majewski: Historic vehicles insurance	149
Marek Monkiewicz, Grażyna Sordyl, Bogusław Bamber: Alternative methods of use of the assistance fund managed by the Insurance Guarantee Fund (IGF)	163
Magdalena Mosionek-Schweda: The Altman model as a tool to predict bankruptcy of companies	175
Joanna Niżnik: The reform of pension systems in Middle Europe after the 2008 financial crisis on the example of Czech and Hungary	185
Dorota Ostrowska: Rozwój rynku gwarancji ubezpieczeniowych w Polsce w latach 2006-2012	195
Sylwia Pieńkowska-Kamieniecka: Mandatory occupational pension schemes in Europe	205
Piotr Pisarewicz: New bancassurance standards of insurance investment products and products with saving component	215
Maria Płonka: Directions of internationalization of insurance undertakings with particular emphasis on mutual insurance companies	224
Agnieszka Przybylska-Mazur: Selected statistical values in decision-making when selecting private health insurance	235
Filip Przydróżny: Communication of insurance company with the environment in trust crisis	244
Ryszard Pukała: Consequences of the Russian accession to the WTO for the Russian insurance market	255
Joanna Rutecka: Supplementary old-age pension security – basic characteristics and main factors of its growth	266
Edyta Sidor-Banaszek: Active life expectancy in a stand-alone policy	277

Ewa Spigarska: Reporting of the insurance companies for accounting purposes and the Solvency II Directive – similarities and differences	287
Ilona Tomaszewska, Renata Pajewska-Kwaśny: Impact of EU legislation on the development of environmental insurance	297
Tatiana Verezubova: Control of solvency of insurers of the Republic of Belarus	305
Damian Walczak: Some problems faced by farmers in Poland regarding additional retirement savings	315
Stanisław Wieteska: Property insurance dilemmas in high storage objects from the effects of fire smoke	330
Alicja Wolny-Dominiak: Kalkulacja rezerwy szkodowej z wykorzystaniem krzywej wzrostu	337
Wojciech Wiśniewski: Impact of IT technologies on changes of organization of claims settlement	347
Tomasz Zapart: The calculation of the insurance premium in motor insurance for business entities.	358
Marta Zieniewicz: Microinsurance as a chance for micro and small business – an example of transport industry	366

Krystyna Ciuman

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

FINANSJALIZACJA A SEKTOR UBEZPIECZEŃ

Streszczenie: W artykule ukazano kwestie dotyczące finansjalizacji w odniesieniu do sektora ubezpieczeń. Przedstawiono rolę sektora finansowego w gospodarce, istotę finansjalizacji oraz związków finansjalizacji z sektorem ubezpieczeń.

Słowa kluczowe: finansjalizacja, sektor finansowy, bezpieczeństwo finansowe.

DOI: 10.15611/pn.2014.342.03

1. Wstęp

W opracowaniu przedstawiono kwestie dotyczące finansjalizacji w odniesieniu do sektora ubezpieczeń. W celu jasnego ukazania ważnych dla tematu zagadnień zaprezentowano: rolę sektora finansowego w gospodarce, istotę finansjalizacji, a także negatywne skutki dysproporcji pomiędzy sektorem finansowym a realnym. Szczególną uwagę zwrócono na związki finansjalizacji z sektorem ubezpieczeń oraz na zagrożenia mogące wynikać z finansjalizacji dla tego sektora.

Wielkości liczbowe charakteryzujące rozpatrywane kwestie dotyczą w przypadku świata roku 2011, a w przypadku Polski lat 2007-2011.

2. Sektor finansowy w gospodarce

Istnienie sektora finansowego (sfery finansowej) jest bardzo istotne dla prawidłowego funkcjonowania sektora realnego. Ważna rola sektora finansowego w gospodarce wiąże się z tworzeniem pieniądza oraz dostarczaniem kapitału (umożliwiającego inwestycje rzeczowe) przez pośredników finansowych oraz rynki finansowe. Współczesny pieniądz powstaje w sektorze bankowym będącym istotną częścią sektora finansowego. Pieniądz ten nie jest wymienialny na kruszec.

Podmioty gospodarujące prowadzą gospodarkę finansową w ramach istniejącego systemu finansowego, który „obejmuje rynki, pośredników, firmy usługowe oraz instytucje wykorzystywane przy podejmowaniu decyzji finansowych przez

osoby fizyczne, firmy oraz rządy państw” [Bodie, Merton 2003]. To właśnie system finansowy umożliwia przepływ funduszy pieniężnych od podmiotów posiadających nadwyżkę funduszy do podmiotów deficytowych. Omawiany przepływ funduszy może odbywać się poprzez pośredników finansowych lub poprzez rynki finansowe. Jednocześnie fundusze przepływają pomiędzy rynkami finansowymi a pośrednikami finansowymi [Bodie, Merton 2003].

Pośrednicy finansowi dokonują transformacji oszczędności w kapitał, przy czym w przypadku banków komercyjnych udzielanie kredytów jest aktem kreacji nowego pieniądza na podstawie pozyskanych oszczędności, a więc proces transformacji oszczędności w kapitał ulega przyspieszeniu. Z kolei pozabankowi pośrednicy finansowi dokonują prostej transformacji oszczędności w kapitał, działają na bazie istniejącego już pieniądza [Owsiak 2002].

„Pożyczkodawcy dostarczają pieniądze do systemu finansowego z nadzieją otrzymania ich w przyszłości z powrotem wraz z odsetkami. Pożyczkobiorcy zgłaszają zapotrzebowanie na pieniądź świadomi, że w przyszłości będą go musieli zwrócić wraz z oprocentowaniem” [Mankiw, Taylor 2009].

System finansowy ma tworzyć warunki do bezpiecznego posługiwania się pieniądzem, zatem jego ważna rola w gospodarce i społeczeństwie wiąże się z zapewnieniem sprawnego obiegu dochodów oraz wewnętrznego i zewnętrznego bezpieczeństwa finansowego [Owsiak 2002].

Finansjalizacja, będąca procesem społecznym, oznacza rozrost sektora finansowego w stosunku do sektora realnego. Ścisłej rzecz ujmując, zwiększa się udział sektora finansowego w PKB oraz rosną aktywa tego sektora [Dembinski 2011].

Definicje finansjalizacji (finansyzacji, ufinansowania) podkreślają często jeden z jej aspektów, np. osiąganie przez podmioty gospodarujące coraz większych zysków z działalności finansowej. Według M. Ratajczaka, finansjalizacja w szerokim znaczeniu to „proces autonomizacji sfery finansowej w relacji do sfery realnej, a nawet uzyskiwania nadrzędności tej pierwszej w stosunku do tej drugiej”. Autor ten wskazał charakterystyczną dla finansjalizacji rosnącą rolę „sfery finansowej oraz kryteriów finansowych w funkcjonowaniu gospodarki oraz w życiu ekonomicznym i społecznym” [Ratajczak 2012].

W efekcie finansjalizacji bezpieczeństwo finansowe ulegało zmniejszeniu. Nawet uważa się, że kryzys z 2008 r. jest wynikiem finansjalizacji [Dembinski 2011]. Co zatem było groźne dla bezpieczeństwa finansowego? Niewątpliwie były to i są nadal działania spekulacyjne. To właśnie z nimi związany jest wzrost – zgodnie z terminologią użytą przez Z. Fedorowicza – autonomicznej sfery finansów. Wymieniony autor wyróżnił finanse sfery realnej, w której podejmowane operacje mają na celu tworzenie funduszy nabywczych przeznaczonych na zakup dóbr realnych, oraz finanse autonomiczne, w obrębie których celem przeprowadzanych operacji jest wyłącznie powiększanie dochodu i majątku w abstrakcyjnej formie funduszy pieniężnych i aktywów finansowych. Zwrócił również uwagę na wzrost obrotów w autonomicznej sferze finansów, następujący wraz z rozwojem gospo-

darki rynkowej i rozbudową infrastruktury finansowej. „W autonomicznej sferze finansów bezwzględna walka o zyski i dominację na rynkach finansowych często jest realizowana przez operacje spekulacyjne, a nawet nielegalne. Prowadzi to niekiedy do wielkich strat jednostek działających na rynkach finansowych”, a wstrząsy w omawianej sferze mogą wpływać na pogarszanie koniunktury w sferze realnej [Fedorowicz 2003].

W przedmowie do książki J.K. Galbraitha S. Owsiak podkreślił, że „autonomizacja pieniądza, oderwanie pieniądza od jego materialnej substancji – towaru, deregulacja działalności podmiotów posługujących się pieniądzem stały się podstawą działań spekulacyjnych na wielką skalę z wyniszczającymi skutkami dla gospodarki i społeczeństwa”. Także „oderwanie się pieniądza od sfery realnej, czemu niewątpliwie sprzyjała jego elektronizacja, zintensyfikowanie stosunków pieniężnych wewnątrz kraju, a także między krajami utrudniło kontrolę zjawisk pieniężnych” [Galbraith 2011b].

Nie ma wątpliwości co do tego, zwłaszcza po ostatnim kryzysie, że potrzebne są rozwiązania zwiększające bezpieczeństwo finansowe. Bezpieczny system finansowy stał się szczególnie ważnym dobrem publicznym, tym bardziej że system finansowy ma obecnie zasięg globalny, a efekt „zarażania” w warunkach globalizacji gospodarki jest szybki. Zwiększenie wydatków publicznych na finansowanie krajowych oraz globalnych dóbr publicznych wymaga jednak zwiększenia pobrań podatkowych lub zwiększenia długu publicznego. W obecnej sytuacji nie jest to łatwe, bowiem w okresie kryzysu wzrosły wydatki państw na ratowanie sektora finansowego, co przyczyniło się do dalszego wzrostu istniejącego już długu publicznego.

3. Związek finansjalizacji z sektorem ubezpieczeń

Finansjalizacja wpływa na sektor ubezpieczeń, chociaż wpływ ten ma obecnie raczej charakter pośredni. P.H. Dembinski zwrócił uwagę, że rozwój sektora ubezpieczeń – wywołany problemem starzenia się społeczeństw – sprzyjał finansjalizacji. Proces starzenia się społeczeństw spowodował bowiem zmianę postaw indywidualnych oraz zbiorowych wobec systemu finansowania emerytur. Zintegrowanie kapitalizacji z systemami emerytalnymi wydawało się rozwiązaniem łagodzącym problem. Zakłady ubezpieczeń na życie oraz fundusze emerytalne szczególnie skorzystały na rosnącej indywidualizacji ryzyka. Konsekwencją opisanych wydarzeń był wzrost aktywów zakładów ubezpieczeń na życie oraz rozwój rynku kapitałowego. Wymieniony autor widzi pozytywny aspekt finansjalizacji w tym, że w pewnym stopniu była ona odpowiedzią na potrzeby i lęki społeczeństw [Dembinski 2011].

Można powiedzieć, że problem finansowania potrzeb związanych ze starością jest nadal aktualny, a ponadto pojawiają się coraz większe wydatki związane z koniecznością opieki nad ludźmi starszymi, a także z nasilaniem się chorób, w tym chorób neurodegeneracyjnych, co zwiększa zapotrzebowanie na ochronę ubezpieczeniową.

Niestety, wiele aspektów finansjalizacji należałoby ocenić negatywnie. Niepokojące jest – między innymi – bezwzględne dążenie do osiągnięcia zysku, a także upowszechnianie się zachowań oraz ocen skierowanych na krótkookresową zyskowość, a nie długotrwałą stabilność rozwoju określonego przedsięwzięcia [Ratajczak 2012].

Niepokoiki także – typowe dla finansjalizacji – zastępowanie długo trwających relacji transakcjami. „Presja wywierana przez logikę finansjalizacji zagraża relacji”, „a bez trwałości nie ma relacji ani możliwości dbania o dobro wspólne” [Dembinski 2011].

Jednakże w przypadku zakładów ubezpieczeń, a zwłaszcza zakładów ubezpieczeń na życie, stosunki pomiędzy ubezpieczającymi a zakładami ubezpieczeń oraz pomiędzy zakładami ubezpieczeń a reasekuratorami to głównie długoterminowe relacje. Ubezpieczyciele i reasekuratorzy wciąż muszą dbać o bezpieczeństwo finansowe. Poprzez działalność lokacyjną sektor ubezpieczeń związany jest z rynkiem finansowym, przy czym działalność lokacyjna związana jest z różnymi obszarami gospodarki finansowej zakładów ubezpieczeń. Po pierwsze, zakłady ubezpieczeń starają się kalkulować składki ubezpieczeniowe adekwatne do ryzyka, a w zakładach ubezpieczeń na życie w kalkulacji składek uwzględnia się również dochody z lokat rezerwy ubezpieczeń na życie oraz rezerwy ubezpieczeń na życie, gdy ryzyko lokaty ponosi ubezpieczający. Występuje zatem zależność pomiędzy wysokością ceny ochrony ubezpieczeniowej a wysokością dochodów z działalności lokacyjnej, a z kolei niewygórowane ceny ochrony ubezpieczeniowej stanowią zachętę do jej zakupu. Po drugie, zakłady ubezpieczeń (ubezpieczeniowo-reasekuracyjne) muszą prawidłowo szacować wielkość rezerw techniczno-ubezpieczeniowych, które to rezerwy rosną wraz ze wzrostem zgromadzonych składek ubezpieczeniowych oraz składek z tytułu reasekuracji czynnej, a maleją w wyniku stosowania reasekuracji biernej (retrocesji biernej). Posiadanie dobrego programu reasekuracyjnego oraz właściwa polityka lokacyjna mają więc duże znaczenie dla efektów gospodarki finansowej ubezpieczyciela, tym bardziej że przedmiotem lokat są nie tylko rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe na udziale własnym, ale i środki własne o charakterze gwarancyjnym.

Dostarczając środki pieniężne na rynek finansowy, zakłady ubezpieczeń występują w charakterze inwestorów. Spadek cen walorów oznacza jednocześnie zmniejszenie wartości aktywów zakładów ubezpieczeń, czyli utratę części majątku, co może nawet doprowadzić do ich niewypłacalności. Ponadto w warunkach globalizacji gospodarki i powiązań kapitałowych zakładów ubezpieczeń z zakładami zagranicznymi, a także kupowania ochrony reasekuracyjnej od zagranicznych reasekuratorów zawirowania na rynkach finansowych oraz zmiana sytuacji gospodarczej w innych krajach nie pozostają bez wpływu na funkcjonowanie ubezpieczycieli.

Finansjalizacja dotyczy głównie krajów bogatych. Jednakże wszędzie pracownicy obawiają się utraty zatrudnienia, a w konsekwencji dochodów stanowiących źródło utrzymania [Galbraith 2011a]. W wyniku kryzysu rośnie bezrobocie, a więc następuje realizacja wymienionej obawy. Spadek PKB czy też wolniejszy jego wzrost dotyczy wielu krajów, a nie tylko krajów najbogatszych.

Polska należy do państw, które dopiero budują sektor finansowy, w tym ubezpieczeniowy. Warto przyrzeć się wielkości aktywów tego sektora na tle świata. W tabeli 1 ukazano aktywa dziesięciu największych banków oraz dziesięciu największych zakładów ubezpieczeń świata w 2011 roku. Zdecydowanie dominowały aktywa banków. W szczególności aktywa największego banku były równe 4% PKB świata oraz 530% PKB Polski. Relacja aktywów dziesięciu największych banków do PKB świata wynosiła 35,87%. Z kolei aktywa największego zakładu ubezpieczeń były równe 1,8 PKB świata oraz 330% PKB Polski. Stosunek aktywów dziesięciu największych zakładów ubezpieczeń do PKB świata wynosił 10, 71%.

Tabela 1. Aktywa 10 największych zakładów ubezpieczeń oraz największych banków świata (stan na dzień 31.12.2011)

Zakłady ubezpieczeń	Aktywa zakładów ubezpieczeń		Banki	Aktywa banków	
	mld USD	% PKB świata		mld USD	% PKB świata
1. Japan Post Insurance	1 258,3*	1,80	1. Deutsche Bank	2 802,7	4,00
2. AXA	945,6	1,35	2. Mitsubishi UFJ Financial Group	2 741,5	3,92
3. Allianz	830,8	1,19	3. HSBC Holdings	2 555,6	3,65
4. Metlife	799,6	1,14	4. PNB Paribas	2 545,3	3,64
5. Nippon Life Insurance Company	649,4*	0,93	5. Japan Post Bank	2 542,8	3,63
6. Prudential Financial	624,5	0,89	6. Industrial & Commercial Bank of China	2 455,6	3,51
7. Zenkyoren (JA-Koysairen)	581,5**	0,83	7. CreditAgricoleGroup	2 434,2	3,48
8. AIG	555,8	0,79	8. Barclays PLC	2 430,7	3,47
9. Generali	547,9	0,78	9. Royal Bank of Scotland Group	2 342,7	3,35
10. Legal& General	507,9	0,73	10. JP Morgan Chase & Co.	2 265,8	3,24
Razem	7 501,3	10,71	Razem	25 116,9	35,87

* stan na dzień 31.03.2011,

** stan na dzień 31.03.2012.

Źródło: <http://www.relbanks.com>.

W tabeli 2 zaprezentowano stosunek aktywów banków komercyjnych, zakładów ubezpieczeń oraz OFE do PKB w Polsce w latach 2007-2011. W odniesieniu do banków komercyjnych omawiany stosunek od roku 2008 zawsze przekraczał 70% i w roku 2011 wynosił 79,8%. W przypadku zakładów ubezpieczeń rozpatrywana relacja wynosiła średnio 10,3%, a na jej niewielki spadek w 2011 r. wpłynęło zmniejszenie wielkości aktywów w dziale I ubezpieczeń. Stosunek OFE do PKB kształtował się różnie i wynosił najmniej 10,9% w roku 2008, a najwięcej 15,6% w roku 2010.

W tabeli 3 zestawiono aktywa banków komercyjnych, zakładów ubezpieczeń oraz OFE w Polsce w latach 2007-2011 w ujęciu realnym. W naszym kraju, podobnie jak na świecie, pod względem wielkości aktywów dominują banki. Aktywa

OFE przewyższały aktywa zakładów ubezpieczeń, a w ramach zakładów ubezpieczeń dominowały aktywa zakładów działu I, obejmującego głównie ubezpieczenia długoterminowe. W rozpatrywanym okresie aktywa wymienionych podmiotów zawsze rosły w ujęciu nominalnym. Natomiast w ujęciu realnym niewielki spadek wykazały: aktywa banków komercyjnych w 2009 roku, aktywa zakładów ubezpieczeń w 2009 roku, aktywa OFE w latach 2008 i 2011.

Tabela 2. Stosunek aktywów banków komercyjnych, zakładów ubezpieczeń, OFE w Polsce do PKB w latach 2007-2011 (w %)

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010	2011
Banki komercyjne	63,4	77,2	74,3	76,8	79,8
Zakłady ubezpieczeń, w tym:	10,8	10,8	10,3	10,2	9,6
– zakłady ubezpieczeń działu I	6,8	6,7	6,5	6,6	5,9
OFE	11,9	10,9	13,2	15,6	14,8

Źródło: Roczniki Statystyczne GUS. Obliczenia własne.

Tabela 3. Charakterystyka aktywów banków komercyjnych, zakładów ubezpieczeń, OFE w Polsce w latach 2007-2011

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010	2011
Aktywa banków komercyjnych w ujęciu realnym w mld zł	746,00	943,95	925,27	983,37	1 053,29
Dynamika realnego wzrostu aktywów banków komercyjnych do 2007 r. w %	100,0	126,5	124,0	131,8	141,2
Aktywa zakładów ubezpieczeń w ujęciu realnym w mld zł	126,90	132,34	128,88	131,22	126,59
Dynamika realnego wzrostu aktywów zakładów ubezpieczeń do 2007 r. w %	100,0	104,3	101,6	103,4	99,8
Aktywa zakładów ubezpieczeń działu I w ujęciu realnym w mld zł	79,60	81,67	81,50	84,64	77,90
Dynamika realnego wzrostu aktywów zakładów ubezpieczeń działu I do 2007 r. w %	100,0	102,6	102,4	106,3	97,9
Aktywa OFE w ujęciu realnym w mld zł	140,00	132,73	165,60	200,00	194,70
Dynamika realnego wzrostu aktywów OFE do 2007 w %	100,0	94,8	118,3	142,9	139,1

Źródło: jak w tab. 2. Obliczenia własne.

W latach 2007-2011 aktywa banków komercyjnych były średnio 7,2 razy wyższe niż aktywa zakładów ubezpieczeń oraz 5,6 razy wyższe niż aktywa OFE.

Z kolei w 2011 roku dynamika realnego wzrostu aktywów w stosunku do 2007 roku wynosiła w przypadku: banków komercyjnych 141,2%, OFE 139,1%, zakładów ubezpieczeń 99,8%.

4. Uwagi końcowe

Ostatni kryzys finansowy powstał wprawdzie w sektorze bankowym, a nie w sektorze ubezpieczeń, ale niezależnie od źródła kryzysu sektor ubezpieczeń ponosi

negatywne jego skutki. Wiązą się one z przedstawioną wcześniej utratą części aktywów w wyniku działalności lokacyjnej, a także z tym, że kryzys finansowy przełożył się na kryzys gospodarczy. W takiej sytuacji wraz ze spadkiem PKB oraz wzrostem bezrobocia maleje popyt na ochronę ubezpieczeniową. Należy również wspomnieć, że zakłady ubezpieczeń nie tylko są inwestorami na rynku finansowym, ale mogą być również zainteresowane pozyskiwaniem kapitału poprzez emisję papierów wartościowych. Istnieje też możliwość transferu dużego ryzyka na rynek kapitałowy poprzez ubezpieczeniowe instrumenty finansowe. W obu przypadkach potrzebni są dawcy kapitału i nie jest obojętna jego cena.

Niebezpieczeństwa, jakie niesie finansjalizacja dla sektora ubezpieczeń, wiążą się głównie z możliwością wystąpienia kolejnych kryzysów finansowych oraz spadkiem zaufania do instytucji ubezpieczenia. Zaufanie istnieje wówczas, gdy przestrzegana jest zasada realności ochrony ubezpieczeniowej.

Ograniczenie rozmiarów działalności zakładów ubezpieczeń, jak również funduszy emerytalnych oznacza, że mniejsza ilość środków pieniężnych regularnie jest kierowana na rynek finansowy, a dodatkowo w warunkach, gdy zadłużony sektor publiczny zgłasza popyt na pieniądź, mniejsza ilość środków może być przeznaczana na finansowanie rozwoju gospodarczego.

Literatura

- Bodie Z., Merton R.C., *Finanse*, PWE, Warszawa 2003.
Dembinski P.H., *Finanse po zawale*, Studio Emka, Warszawa 2011.
Fedorowicz Z., *Rola finansów w tworzeniu, wymianie i podziale produktu społecznego*, [w:] *Finanse*, red. J. Ostaszewski, Difin, Warszawa 2003.
Galbraith J.K., *Ekonomia w perspektywie*, PTE, Warszawa 2011a.
Galbraith J.K., *Pieniądź. Pochodzenie i losy*, PTE, Warszawa 2011b.
Mankiw N.G., Taylor M.P., *Makroekonomia*, PWE, Warszawa 2009.
O potrzebie uwzględnienia perspektywy globalnej w polityce rozwojowej, <http://pah.org.pl>
Owsiak S., *Podstawy nauki finansów*, PWE, Warszawa 2002.
Ratajczak M., *Finansyzacja gospodarki*, „*Ekonomista*” nr 3, 2012.
Roczniki Statystyczne Rzeczypospolitej Polskiej, GUS, 2008-2012.
<http://www.relbanks.com>.

FINANCIALISATION WITHIN THE INSURANCE SECTOR

Summary: The article deals with the problem of financialisation in the insurance sector. This paper presents the role of the financial sector in the economy, the essence of financialisation and the relation between financialisation and insurance sector.

Keywords: financialisation, financial sector.